

2.

Χαίρετε άνθρωποι! Όποιοι και αν είστε, όπου και να βρίσκεστε, όπως και αν σχετίζεστε μεταξύ σας. Ανθρώπινες σχέσεις! Τί πιο σημαντικό από τις ανθρώπινες σχέσεις; Οι σχέσεις των πλανητών στο σύμπαν ίσως; Για σκεφτείτε τι θα γινόταν αν ταράσσονταν οι αρμονικές σχέσεις των πλανητών, των αστερισμών, των γαλαξιών; Για φανταστείτε το λίγο!...(σας δίνω λίγα λεπτά μελωδικής σκέψης)

Τώρα βλέπετε πως υπάρχουν δυνάμεις αλληλεξάρτησης και αμοιβαίας έλξης; Αυτές διατηρούν την τάξη και την συνοχή των πλανητών, των ανθρώπων... του κόσμου μας. **Είμαστε ένα είδος μαγνητικής και απωθητικής μηχανής που λαμβάνει και στέλνει συνεχώς μηνύματα και κύματα στο νου και στο υποσυνείδητο των άλλων ανθρώπων. Υπάρχει μια αόρατη δύναμη που ενεργεί ανάμεσα στους ανθρώπους και λέγεται μαγνητική, αναπτύσσοντάς την γινόμαστε εμείς οι ίδιοι μαγνήτες για τους άλλους.**

Φιλία λοιπόν! Ως τώρα μιλήσαμε για την φιλία όπως γεννήθηκε από τον τρόπο σκέψης και την οπτική του Πυθαγόρα. Ακολούθησε ο Πλάτωνας με τη δική του οπτική καθώς και ο Αριστοτέλης, ο καλύτερος μαθητής της Ακαδημίας του Πλάτωνα. Έβλεπαν τη φιλία ως **μία από τις πραγματικές χαρές της ζωής** και θεωρούσε πως για να ζήσει κάποιος μια ευτυχισμένη ζωή, χρειάζεται μια πραγματική φιλία. Με δικά του λόγια έχει πει:

«Η φιλία είναι ένα **είδος αρετής** ή τουλάχιστον συνυφασμένη με την αρετή. Εκτός όμως απ' αυτό, η φιλία είναι και πράγμα πάρα πολύ αναγκαίο στη ζωή του ανθρώπου, γιατί κανείς δεν θα προτιμούσε **να ζει χωρίς φίλους**, έστω κι αν έχει στην κατοχή του όλα τα άλλα αγαθά. Γι' αυτό ακόμα και οι πλούσιοι και εκείνοι που κατέχουν αξιώματα και πολιτική εξουσία, πιστεύουν ότι η παρουσία φίλων είναι πολύ μεγάλη ανάγκη. Εξάλλου οι άνθρωποι στη φτώχεια και στις άλλες δυστυχίες τους, πιστεύουν ότι το μόνο **καταφύγιο είναι οι φίλοι**. Επιπλέον, οι φίλοι συνδράμουν τους νέους, ώστε να τους αποτρέψουν από τα λάθη, και, προκειμένου, για τους μεγάλους στην ηλικία, τους φροντίζουν και αναπληρώνουν τις δυνάμεις που τους λείπουν. Δύο πηγαίνουν μαζί, διότι και οι δυο είναι πιο ικανοί να κατανοήσουν από κοινού και να ενεργήσουν».

Ο Αριστοτέλης υπογράμμισε δύο συνηθισμένα είδη φιλίας που βασίζονται περισσότερο στη σύμπτωση, παρά στην πρόθεση.

Η πρώτη είναι η φιλία που βασίζεται **στην ωφελιμότητα**. Σε αυτό το είδος φιλίας, τα δύο μέρη δεν τρέφουν αληθινά φιλικά συναισθήματα, αλλά διατηρούν τη σχέση τους γιατί αποκομίζουν οφέλη.

Αυτή η φιλία, δεν είναι μόνιμη. Όταν τελειώνουν τα οφέλη, συνήθως τελειώνει και η φιλία. Ο Αριστοτέλης παρατήρησε πως αυτή η σχέση είναι πιο συνηθισμένα ανάμεσα σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Ένα σωστό παράδειγμα τέτοιας φιλίας, είναι οι σχέσεις που φτιάχνουμε με συνάδελφους στη δουλειά. Μπορεί όντως να περνάμε καλά μαζί, αλλά μόλις η κατάσταση αλλάξει, συνήθως αλλάζει και η φύση της σχέσης μας.

Αντίστοιχα, το δεύτερο είδος συμπτωματικής φιλίας βασίζεται **στην απόλαυση**. Αυτό, όμως, είναι πιο συνηθισμένο σε νεαρούς ανθρώπους. Είναι το είδος φιλίας που παρατηρείται ανάμεσα σε συμμαθητές, συμφοιτητές και άτομα που ανήκουν στην ίδια αθλητική ομάδα.

Η πηγή της φιλίας είναι πιο συναισθηματική, αλλά ταυτόχρονα, είναι το είδος της φιλίας που συνήθως κρατάει λιγότερο. Μόλις τα ενδιαφέροντα των φίλων πάψουν να είναι κοινά, σταματάει και η απόλαυση και κατά επέκταση, η φιλία. Συνήθως, αυτό συμβαίνει, επειδή μεγαλώνουμε, ωριμάζουμε και αλλάζουμε.

Οι περισσότερες φιλίες, ανήκουν σε αυτές τις δύο κατηγορίες και ενώ ο Αριστοτέλης ποτέ δεν τις χαρακτήρισε με αρνητικό τρόπο, πίστευε πως **το μικρό βάθος τους περιορίζει την ποιότητά τους**.

Είναι καλό, για την ακρίβεια, είναι απαραίτητο, να έχουμε συμπτωματικές φιλίες, αλλά μπορούμε να τα πάμε ακόμα καλύτερα.

Η τελευταία μορφή φιλίας που κατέγραψε ο Αριστοτέλης είναι η καλύτερη από όλες. Αντί να βασίζεται στο συμφέρον ή στην απόλαυση, το τρίτο είδος φιλίας βασίζεται στην **κοινή εκτίμηση των αρετών και των ιδανικών**, ανάμεσα στα δύο μέρη. **Είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι και οι αξίες, τις οποίες αντιπροσωπεύουν που αποτελούν το κίνητρο διατήρησης των φιλικών δεσμών.**

Συνήθως, αυτή η φιλία κρατάει μέχρι τέλους, αλλά για τη δημιουργία της **απαιτείται η ύπαρξη ενός βασικού επιπέδου καλοσύνης** στο καθένα από τα δύο άτομα. Σαν να μην έφτανε αυτό, απαιτούν χρόνο και εμπιστοσύνη για να σφυρηλατηθούν σωστά.

Οι άνθρωποι που δεν **έχουν ενσυναίσθηση** και δεν νοιάζονται για τον συνάνθρωπό τους συχνά αποτυγχάνουν να αναπτύξουν τέτοιες σχέσεις και καταλήγουν στα πρώτα δύο είδη φιλιών. Ο κάθε άνθρωπος έχει **περισσότερες πιθανότητες** να πετύχει αυτό το επίπεδο φιλίας με κάποιον που ξέρει πολύ καλά, τον έχει δει στη χειρότερη φάση της ζωής του και έπειτα τον είδε να την ξεπερνάει. Το ίδιο πράγμα ισχύει και για φίλους που αντιμετώπισαν και **ξεπέρασαν μαζί τις ίδιες δυσκολίες**.

Πέρα από το βάθος και την οικειότητα που προκύπτει σε αυτές τις σχέσεις, η ομορφιά τους κρύβεται και στο γεγονός πως συμπεριλαμβάνουν τα πλεονεκτήματα και από τα δύο προηγούμενα είδη φιλίας. Είναι ωφέλιμες και απολαυστικές.

Όταν σέβεσαι τον άλλον και νοιάζεσαι για το καλό του, χαίρεσαι και μόνο που είσαι μαζί του, μπορείτε να βρείτε πράγματα που θα διασκεδάσουν και τους δύο σας, αλλά και να βοηθήσετε ο ένας τον άλλον.

Αυτές οι σχέσεις απαιτούν χρόνο και προσπάθεια, αλλά όταν ανθίσουν, οι **καρποί τους είναι η εμπιστοσύνη, ο θαυμασμός και το δέος, δηλαδή οι πιο γλυκοί καρποί που έχει να μας προσφέρει η ζωή.**

Ο Αριστοτέλης είδε την αξία των συμπτωματικών φιλιών, αλλά η προσωρινή τους φύση, τον έσπρωξε να τις απορρίψει. Στα μάτια του, δεν είχαν γερά θεμέλια.

Για αυτό τον λόγο, επιχειρηματολόγησε υπέρ της καλλιέργειας ενάρετων σχέσεων, οικοδομημένες σε καλές προθέσεις, προσπάθεια και αμοιβαία εκτίμηση του χαρακτήρα και της καλοσύνης που έχει η κάθε πλευρά. Ήξερε πως το πέρασμα του χρόνου δεν θα μπορούσε να φθείρει μια τέτοια φιλία. Αντίθετα, πιθανώς θα την ενίσχυε. Για τον Αριστοτέλη, λίγα πράγματα πλησίαζαν την αξία μιας τέτοιας φιλίας.

Και η σκέψη του έχει βάση. Σε τελική ανάλυση, οι δεσμοί που δημιουργούμε με τους άλλους, διαμορφώνουν την ποιότητα ζωής μας. Είμαστε και γινόμαστε, τα άτομα με τα οποία συναναστρεφόμαστε.

Ο Πλάτων, όπως και ο Αριστοτέλης, θα πουν δικαίως, ότι η φιλία είναι κατ'εξοχήν ο τύπος σχέσης, που μπορεί να ευδοκιμήσει και να αναπτυχθεί σε μια ελεύθερη κοινότητα και ότι μια τέτοια κοινότητα την προϋποθέτει.

Κατά κανόνα, η τυραννία δεν μπορεί να ανεχθεί τη φιλίαν, όπως αναφέρεται στην «Πολιτεία» του Πλάτωνα και στα «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη (Πλάτων, «Πολιτεία», I, 576a, Αριστοτέλης, «Ηθικά Νικομάχεια», Θ, 1161a 30-35, 1161b 1-10). Ο τύραννος έχει κάθε συμφέρον να εμποδίσει την, ανεξάρτητα από αυτό τον ίδιο, δημιουργία ισχυρών δεσμών μεταξύ των ανθρώπων, που θα μπορούσαν να ευνοήσουν τον αγώνα εναντίον της εξουσίας του και, εν πάση περιπτώσει, τη σύσταση μέσα στην κοινωνία ενός κέντρου αναφοράς που διαφεύγει του ελέγχου του. Μπορούμε να δούμε το πράγμα από μια μακιαβέλια σκοπιά, θέτοντας το ερώτημα του πώς πρέπει να ενεργήσει ο τύραννος για να κυβερνήσει. Απάντηση: πρέπει να καταστρέψει τις φιλικές σχέσεις. Ας μεταθέσουμε το ερώτημα στην εποχή μας: τι χρειάζεται ένα ολοκληρωτικό καθεστώς για να εξασφαλίσει τη θέση του; Να διαρρήξει με κάθε τρόπο όλες τις ανεξάρτητες από αυτό σχέσεις μέσα στην κοινωνία, να

καταφέρει να κονιορτοποιήσει το λαό και να καταστήσει μοναδικό κέντρο αναφοράς και εννοποίησης τους την ίδια την εξουσία.

Επίσης ο Αριστοτέλης μίλησε για την αξία του μέτρου στη ζωή μας. Είπε πως

η αρετή ή αλλιώς το καλό βρίσκεται ανάμεσα σε δυο κακίες: ανάμεσα στην υπερβολή και την έλλειψη. Συνεπώς, η άσκηση μας **στο μέσο, στο μέτρο διασφαλίζει την ορθή πράξη.** Στο έργο του Αριστοτέλη, Ηθικά Νικομάχεια, για παράδειγμα:

το μέσο ανάμεσα στην κολακεία (υπερβολή) και την απέχθεια (έλλειψη) είναι η φιλία,

Ο Αριστοτέλης αν και αναγνωρίζει τον ρόλο και την σημασία της ηδονής, εν τούτοις την υποτάσσει στον λόγο και την θέτει σε κατώτερο επίπεδο από την αρετή, στον δρόμο του κάθε ανθρώπου προς την ευτυχία. Στα «Ηθικά Νικομάχεια» (Η, 1155a 23-29), όπου ο Αριστοτέλης λέει, ότι πρόκειται για τη σημαντικότερη αρετή, σημαντικότερη ακόμη και από τη δικαιοσύνη, σε βαθμό που οι νομοθέτες δικαίως ασχολούνται περισσότερο με τη φιλία, παρά με τη δικαιοσύνη.

«Αγαθά όπως η υγεία, η φιλία, η ευημερία επιδιώκονται για χάρη της ευδαιμονίας, αλλά, αντίστροφα, η ευδαιμονία δεν επιδιώκεται για χάρη αυτών των αγαθών.»(Αριστοτέλης)

Τη φιλία θα ερευνήσουμε και στα επόμενο φωνητικά. Όπως αυτή εξελίχθηκε ως έννοια στα μετέπειτα χρόνια του Επίκουρου και μέχρι σήμερα.

Κλείνω με σκέψεις του Αριστοτέλη:

«Και μονάχα η φιλία των εναρέτων είναι αδιάβλητη. Γιατί δεν πιστεύει εύκολα κανείς (τις συκοφαντίες) εναντίον ενός ανθρώπου, που δοκιμάστηκε πολύν καιρό απ' αυτούς. Στην τέτοια φιλία κυριαρχεί κι η πίστη κι η βεβαιότητα ότι ο φίλος δεν θ' αδικήσει τον φίλο του και κάθε τι που απαιτεί η αληθινή φιλία. Αντίθετα, στ' άλλα της φιλίας τίποτε δεν εμποδίζει να γίνονται τέτοια.» (Αριστοτέλης)

Λέει ο Αριστοτέλης στην αρχή του δεύτερου βιβλίου των «Ηθικών Νικομαχείων»: «Ουτ' άρα φύσει ούτε παρά φύσιν εγγίνονται αι αρεταί, αλλά πεφυκόσι μεν ημίν δέξασθαι αυτάς, τελειουμένοις δε δια του εθους». «Οι αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως – ούτε όμως και είναι αντίθετη προς τη φύση μας η γένεσή τους μέσα μας; η φύση μας έκανε επιδεκτικούς στις αρετές, τέλειοι όμως σ' αυτές γινόμαστε με τη διαδικασία του έθους (1103a 25).»

Κάθε λέξη και έννοια που αναφέρθηκε είναι αλιευμένη από βιβλία, ταινίες, τέχνη και άρθρα που διαβάσαμε, μας ωφέλησαν και γι' αυτό και τα δημοσιεύσαμε στον ιστότοπό μας, που θα βρείτε στα σχόλια αυτού του φωνητικού.

Στη Συκοφαντία : Το Μέτρο της Φιλίας | SearchingTheMeaningOfLife

είναι η φιλία σου απ' ωφέλειες πιασμένη
κολλημένη στην ευχάριστη μορφή
γεμάτα πίκρα, τα φιλιά σου, χολωμένα
τι κι αν θαυμάζεις κάθε αγαθή αρετή;

όλες τις μάσκες φόρεσες να σε προσέξουν
κρύβουν καλά τις αλήθειες της ψυχής
την προστασία μόνο εκβιαστικά προσφέρεις
με ποια μορφή θες εσύ ν' αγαπηθείς;

οι ωφέλειες σβήνουν, τη μορφή αλλάζει ο πόνος
σκουριάζουν όλα και μένουν οι αρετές
αφήνεις σπάταλα να περνάει ο χρόνος
με απωθημένα χαλάς μοναχικά γιορτές

είναι η μεσότητα των αρετών η αξία
των άκρων χρυσή γωνία η στροφή
αξιοθαύμαστα να δουν τα αγαθά σου
και μεγαλύτερη Φιλία τον Έρωτά σου

ένα κριτήριο έχει η Καλή Φιλία
στη Συκοφαντία, φανερά να υπερασπιστεί
χωρίς την παραμικρή αμφιβολία
η ουδετερότητα τον συκοφάντη χειροκροτεί

για σκάρτους φίλους μη στενοχωρηθείς

Έμπνευση από το βιβλίο «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη